

ZGODOVINA FIL.:

- Anekdota o Pitagori(6.stol.p.n.š.)=>Pitagora se pogovarja s tiranom in ta ga vpraša: "Kaj si?", Pitagora mu odgovori: "Filozof sem."..."Kaj je to filozof?...Pit.: "Zamisli si vsegrške igre. Nanje pridejo ljudje iz vse Grčije. Prvi tekmovali, za zmago, slavo. Drugi da bi trgovali. Tretji pridejo zaradi spoznanja samega. To so filozofi."
- Platon: loči filodokse(radovedneže) in filozofe, ki jih zanima resnica, filozof je ljubitelj znanja, išče modrost
- Konstantin: kot zelo mlad poimenovan filozof, "FIL= spoznavanje človeških in božanskih stvari, kolikor se človek pač lahko približa Bogu, saj ga z dejavnostjo uči biti po podobi in podobnosti svojega stvarnika."
- FIL je način življenja, nikoli se popolnoma ne približamo spoznanju. še najbolje nam uspe če v skladu s tem delujemo
- leksikon: FIL je najsplošnejša veda o počelu, bistvu in smotru veseljstva, človeka in stvari=> v 20.stol. je samo še človek, ki ima pred sabo veselje in stvari, manjka modrost...
- Kocjančič: FIL je določen pogled na svet, ki hoče za svojo duhovno držo miselno utemeljitev, ta pa nastane v dialogu(soočanje logosa z logosem=>argumentacija!), je preplet duhovne izkušnje, načina življenja in radikalnega mišljenja(smiselno zagovarjanje)=> bistvene dimenzije za filozofskost filozofije
- duhovno: nematerialna in prosta dimenzija, sfera predracionalnega utrpevanja, stik človeka z nespoznatno dimenzijo
- Kant: vsa znanja, ki jih človek dobi iz okolja, ga še ne naredijo filozofa, vendar brez njih ne more postati filozof: KAJ LAHKO VEM(Kje so meje znanja? Ni jih.=> SPOZNANJE, metafizika), KAJ NAJ STORIM(Kaj lahko s tem znanjem storim, da bom ravnal pravilno?=>ETIKA, morala), KAJ SMEM UPATI?(Upanje je brez meja, religija) in KAJ JE ČLOVEK?. Zadnje vpr. zajema prejšnja 3(če človeka ne bi bilo, teh vprašanj ne bi bilo).
- Descartes: kdor hoče doseči nekaj novega v znanosti, mora začeti iz ničle, "Mislim, torej sem.", FIL=drevo(metafizika-korenine(kar moč videti in otipati, ni možna znanstvena obravnava, Smisel, Bog, bivanje), fizika-deblo, veje(spoznanje): morala, medicina, logika, mehanika
- Filon Aleksandrijski: vsi ljudje so enakovredni prebivalci vesolja, kalokagathija(lepo+dobro), filozofi naj bi se usmerjali v notranjost, zunanost pa zanemarjali, lahko predvidevajo usodo
- Platon: Simpozij, eros=ljubezen do modrosti in resnice, filozof je vmes med vednostjo in nevednostjo(na meji med nevednim in modrim=>Diotima), FIL pa je ljubezen do modrosti in postavljanja vprašanj.
- Camus: vpr. o samomoru in smislu življenja, ki ga je treba iskati v nesmiselnih stvareh v nesmiselnem svetu

FILZOFSKA SISTEMATIKA

1. ONTOLOGIJA: veda o biti resničnosti, Kako da sploh kaj obstaja? Zakaj ni nič?
 - logos=tokrat nauk/veda
 - Bit je tisto po čemer biva vse tisto kar biva, za drugega lahko tudi materija/nekaj na duhovni ravni
 - to on=zares bivajoče, tisto kar resnično biva
2. GNOZELOGIJA: veda o spoznanju, Kaj je spoznanje, ali ima ta meje, kakšne, če jih ima?
 - gnosis: spoznanje
 - Kant: - naše spoznanje se začne že v nas samih
 - apriorij: sami postavljamo obliko, čas, prostor v sebi,
 - mišljenje je dejavnost
 - Pojmi brez čutov so prazni in čuti brez pojmov so slepi, če samo stvar pravilno razčlenim in prenesem v svoj um sem pravilo spoznal
 - dostopno nam je samo pojavno
 - KDAJ JE SPOZNANJE IN KDAJ GA NI?, KAJ JE RESNICA?
 - Adequatio intellectus et rei, ustrežanje intelekta in stvari: instrumentalna obravnava resnice, Resnica je primernost intelekta in stvari(skladnost med umom in stvarjo).
 - Aristotel: kadar spoznavamo nesestavljene stvari ni pravilnega ali napačnega, le dotikanje ali nedotikanje z umom(uvidimo ali ne uvidimo), to je nekaj enkratnega
 - aletheia=resnica=nepozabljanje=neskritost=nepozabno(Florentski, reka pozabe)
 - Heidegger: lethe=skritost, resnica se ne more skriti, neskritost je območje bivanja, kjer je objekt spoznavanja in spoznavalec, ki lahko v tem območju spoznava, Bivanje nam omogoča spoznanje
 - Vsak človek ima intuicijo resnice.
3. ETIKA: Kaj je dobro?...praktična filozofija
 - ethos: prirojen občutek za dobro, stremljenje h dobremu
 - Heraklit: Ethos je človeku daemon(nekaj božanskega, takrat še ni imelo negativnega pomena). Ni vseeno kako živim, v življenju sem dolžen pričevati zase.

- Levinas: postavil etiko na prvo mesto filozofskih disciplin; če si samo bit, še nisi človek, saj je potrebna etika; zanj je etika odnos do drugega, ki je asimetričen, za drugega si pripravljen storiti več kot on do nas...; ko srečaš človeka širiš in odpiriš obzorja; Z odgovornostjo do drugega se rešiš ontološkega egoizma; obličje: najbolj intimen del človeka
4. ESTETIKA: Kaj je lepo?
 - kalokagathija: lepo+dobro
 - če si kreposten, si lep; pomen lepega prenesejo na dobro in pomen grdega na slabo
 5. ZGODOVINA FILOZOFIJE
 - kaj je FIL sama, stopimo v dialog z nekom ki je doživljal/razmišljal enako kot mi vendar v preteklosti, ne prevzemamo mišljenja od njih a ga v dialogu ustvarjamo
 - Hegel: prvi se poglobi v konkretna življenja, misli, vendar se preveč poglobi in pozabi na sedanost; FIL ni nekaj zapisanega, ampak nekaj kar živiš, vsak mora dodati nek svoj odgovor; posameznik je le postaja v razvoju absolutnega duha
 6. FILOZOFIJA ZGODOVINE: Kaj sploh je zgodovina, njen potek...?
 - ciklični pogled: zgodovina se ponavlja
 - linearni pogled: nekje se začne in gre naprej(judovska religija: stvaritev → apokalipsa)
 - spiralen: zgodovina se ponavlja in nekam gre, ponovi se na višji dobi
 7. ANTROPOLOGIJA(Kaj je človek? Položaj človeka v kozmosu,...)
 - Chardin: Pojav človeka v kozmosu
 - Scheler: Položaj človeka v kozmosu
 8. LOGIKA
 - logos=veščina pravičnega sklepanja
 - silogizem: sklepanje iz splošnega dejstva preko posameznega
 - osnovne logične zakonitosti mišljenja(nanje je vpeto naše razumno mišljenje):
 1. A=A: zakon istovetnosti ali identitete
 2. A v negacija A: zakon razlike ali difference; ni tretje možnosti, ali je, ali pa ni...
 3. negacija(A v negacija A): zakon izključnega protislovja; nemogoče je da bi nekaj bilo in hkrati ne bilo
 - Da se dve stvari lahko razlikujeta, morata imeti skupno točko, da ju sploh lahko primerjamo.
 - Wittgenstein: logično filozofski traktat

ŠTIRI FILOZOFISKE DISCIPLINE

Aristotel: O duši Duša je nekako vsa bitja.

1. ONTOLOGIJA
 - Kaj je prvo, po čemer se je pomembno spraševati?
 - Kaj nam omogoča, da sploh smo, da mislimo?
 2. TEOLOGIJA
 - Ali obstaja kakšno bitje po čemer biva vse kar biva?
 - Če obstaja, potem je to Bog.
 3. KOZMOLOGIJA
 - Kaj je s celoto bitij, ki bivajo po tej biti, kateri ustreza to, da biva vse kar biva?
 - vse kar je vesolje=kozmos
 4. ANTROPOLOGIJA
 - Ali v tej celoti bitij obstaja kakšno bitje, ki se posebej razlikuje od ostalih?
 - Na kakšen način je to bitje posebno → to je človek
 - S tem ko se človek sprašuje po bitjih, vstopa v odnos z vsemi bitji, ko se sprašuje po bogu, vstopa v odnos z bogom, ko se sprašuje po kozmosu, vstopa v odnos s kozmosom. Ko se sprašuje o samem sebi pa vstopa v odnos s samim sabo.
- METAFIZIKA: ti, ki so za fiziko, spraševanje po prvih vprašanih, jedro vsega

- metaphysica generalis: ontologija
- metaphysica specialis: kozmologija, teologija in filozofska psihologija
- kozmologija → ontologija → teologija → psihologija
- septem artes liberales: quadrivium(aritmetika, geometrija, astronomija, glasba)+trivium(gramatika, retorika, dialektika) → sedem poti k višjemu spoznanju
- Pitagorejci so verjeli, da se da vse izraziti z aritmetičnimi, geometričnimi, astronomskimi in glasbenimi zapisi.
- Vse kar se dogaja, obstaja v obliki vzorcev, ki se jih da urejeno izraziti.

ZAČETKI FILOZOFIJE

- Čudenje(thaumasia) pri stiku z vesoljstvom
- Platon: Sokrat se pogovarja s Tajtetom. Tajtet vedno manj razume in na koncu se samo še čudi. Ko ničesar več ne razume in ne ve, mu Sokrat pove, da se je srečal s filozofijo.
Sokrat: Ni zaman pesnik imenoval Iris Taumantovo hči.
 - Iris: glasnica med bogovi in ljudmi → filozofija povezuje božanstvo in ljudi(božanska in človeška vprašanja)
 - ta pesnik je bil Hesiod
 - Thaumant: prisposoda za čudenje; iz čudenja se rodi filozofija
- napis na Apolonovem prenočišču v Delfih: Spoznaj samega sebe!
 - opozarja ljudi, ki vstopajo, naj se zavedajo svoje smrtnosti in da naj ne bodo prevzetni
 - Kdo si ti v celoti?
 - ta izrek je eden prvih spodbud h refleksiji

SEDEM MODRIH: 7 je sveto število v Apolonovem kultu, v resnici jih je bilo več kot 20

1. SOLON
 - Ničesar preveč.
 - nasveti za zdravo, uravnoteženo življenje in dobre odnose
2. TALES
 - Bodí zmeren.
 - Ne pretiravaj, ne precenjuj se, ne podcenjuj se.
 - Drži se meje.
3. KLEOBUL
 - Najboljša je mera.
4. PITAK
 - Spoznaj pravi trenutek.
5. HILON
 - Spoznaj samega sebe.
 - osnovna tema: etika
6. PERIANDER
 - Vaja je vse.
7. BIANTE
 - Ljubiti razumnost.
 - Upanje.

TALES IZ MILETA

- prvi grški filozof
- izobražen v geometriji
- napovedal sončni mrk
- Egipčanom pomagal izmeriti višino piramide
- **VODA**
 - Aristotel: arche=začetek, to kar je skupno vsemu, od koder vse izvira in se vrača
 - Tales naj bi 1. odgovoril na to vprašanje: voda(v nekem razmerju je navzoča v vsem, tudi v vakuumu)
 - Po Aristotlovi interpretaciji so vsi filozofi arheologi.
 - Homer: vse se začne z Okeanosom=vodni tok, v katerem se vse začne in konča
- Diogen Laertski: Tales ni napisal ničesar razen dveh astronomskih razprav, ker je vesel da se začetka in smisla ne da ubesediti, zato je bil njegov odgovor molk

- Hegel: Tales prvi pomisli na eno samo stvar iz katere vse izhaja → pojem Enege
- Vse je polno bogov. Povsod lahko najdeš nek smisel in neko vrednost.

ANAKSIMANDER IZ MILETA

- apeiron: **brezmejno**, neomejeno (ker to ni materialistična izpeljava se z njo pridruži Talesovemu molku
- "Iz česar se bivajoče poraja v to propade. Kajti medsebojno si plačujejo kazen za krivico, po nujnosti, v skladu z redom časa."
- krivica: dolg, vsa bitja se porajajo in v tem času zasedajo prostor in čas, zato druga bitja ne morejo bivati → krivica, ki jo moramo plačati s tem da odstopimo prostor, propademo → IZMENJEVANJE
- medsebojna poravnava
- po nujnosti = neizogibno = po nujno biti → zagotavlja smisel in odpravlja tesnobo neizogibnosti
- boginja Dike (pravičnosti): bdi nad vsem tem dogajanjem

ANAKSIMEN IZ MILETA

- Anaksimandrov učenec
- **ZRAK** = začetek, ne pusti odprtega odgovora kot njegov učitelj, saj je zrak snov, ki je končna
- "Kakor naša duša, ki je zrak, obvladuje nas, tako tudi dih in zrak zaobsegata celotno vesolje."

HERAKLIT IZ EFEZA

- logos = smisel
- pri logosu se vse dogaja, čeprav se večina pretvarja, da sploh ne obstaja
- Za vsem tem kar razumemo kot resničnost je neka globlja resničnost, ki daje vsemu smisel.
- Ethos je človeku daemon. Logos je odkil v samem sebi, vsak človek lahko raziskuje samega sebe.
- "Duši nikdar ne najdeš mej, četudi prehodiš vse poti, tako globok logos imam."
- "Logos v duši se vseskozi lahko povečuje."
- nasprotno se z nasprotnim družijo in tako nastane najlepša harmonija
- "Če poslušate ne mene, temveč logos, ki ga vam oznanjam, potem je modro reči vse je eno.
- "Najlepši svet je kot kup dreka." hahahah..če ni logosa pač
- "Kdor ne upa v tisto, ker ni mogoče upati, ta tistega ne bo našel." → treba je upati v nemogoče, saj le tako lahko presežemo ovire
- **OGENJ**: odgovor na vprašanje o začetku, je boj med nasprotji, ki so pogoj za logos. Ogenj je BIL in BO. Je večno živ in aw po merah prižiga in ugaša.
- Dvakrat ne moreš stopiti v isto reko, svet se vseskozi spreminja, nespreminjajoče je le delovanje logosa
- V. FRANKL: Logoterapija; ko ljudje ne vidijo več smisla, jim ga pomaga najti

PITAGORA IN PITAGOREJCI

- Filozofi so tisti, ki pridejo na vsegrške igre zaradi spoznanja samega.
- Pitagora je ob koncu življenja živel na J Italije v mestu Kroton, kjer je ustanovil skupnost pitagorejcev. Živel so zaprti in si niso ničesar zapisovali, zato vse vemo iz posrednih virov.
- **ŠTEVILO**: bistvo pitagorejskega nauka, iz njega vse izvira in je začetek vsega, nobenemu bitju ne moremo odvzeti njegove števnosti, sleherno bivajoče je le eno, tudi če mu vzamemo vse lastnosti in ga uničimo je še vedno 1 → NEDVOMLJIVO ENO, vse lahko izrazimo z odnosi med števili
- Fynn: This is Ana. Fynn in Ana projecirata na platno vrč. Vrč obrišeta in proicirana pravokotno. Obrišeta še to črto in spet proicirata. Nastane pika. Ana vzklikne: "Ta točka sem lahko jaz, ti, ali karkoli na tem svetu." → četvernost, če povežemo 4 točke, dobimo telo in iz točk lahko nastane karkoli bivajočega
- Za pitagorejce je bil pomemben ODNOS MED ŠTEVILI.
- Monokord (glasbilo z eno struno): Pitagora ugotovi odnose med števili v naravi, ki nam lahko ponazorijo in izražajo večino vsega, kar je. To je za njih glasba.
 - 2:1 → oktava
 - 4:3 → kvarta
 - 3:2 → kvinta.....vse so intervali in odnosi med celimi naravnimi števili
- KOZMOS je harmonija, usklajenost, skladnost in ustroj...GLASBA
- Tudi, če svet ne bi obstajal, ni glasba (harmonija) obstajala.

- KVADRIVIUM: geometrija, astronomija, glasba, aritmetika; pomagali naj bi nam živeti etično, saj nam dejavnost z njimi prepreči, da bi se predali strastem
- Pitagorejci so verjeli v preseljevanje duš...reinkarnacijo.
- Prva stopnja na poti spoznavanja je vaja, druga je katharza (očistimo se vseh čustev in strasti), tretja pa je razsvetljenje (spoznanje, da vse temelji na številih in da se moramo uglasiti z življenjem).
- Striktno so živeli v skladu s svojim naukom: pitagorejski način življenja.
- Evklid: točka je tisto, kar je brez delov → slavitev enega
- $1+2+3+4$ =tetraktis, sveto število

ELEATI

- Ksenofon: kritiziral grško ljudsko religijo in to, da pripisujejo bogovom človeške lastnosti in pomankljivosti, vplival je na filozofijo v Elei
- Elea: mesto v Veliki Grčiji (Italiji), kamor so se po večih pregonih preselili Fokajci
- začetnika eleatske filozofije: Parmenid in Zenon
- **PARMENID**:
 - posebnež, šamannnnn
 - Starec Parmenid potuje v ognjenem vozu nad ljudmi ki razmišljajo z dvema glavama (so polni nasprotij). Voz vodijo kobile, ki vedo kam gredo, saj jih vodijo sončeve hčere. Znajde se na meji med dnevom in nočjo, kjer ga čaka boginja Dike, ki ga nagovori: Pozdravljen mladenič (zaradi njegove neizkušenosti). Potem se znajde na tripotju: med potjo do tega KAR JE, KAR NI in KAR SE ZDI DA JE → KRISIS=odločitev Dike: Odločitev je le v tem, ali je ali ni in s tem je že odločeno da je, saj ne moremo misliti, če nas ni. Če mislimo, smo. Torej izginemo v ta Je, to je bit. Potem nas ni, ker postanemo del te biti oz. tega Je.
 - Niča ne sprejema, govori o tem kar JE in to je bit sama.
 - Opira se na časovnost in brezčasnost.
 - Isto je misliti in biti.
- **ZENONOVE APORIJE**
 - Zenon: Parmenidov učenec
 - aporija=brezpotje (miselno), stisnjeni smo v kot
 - Bit sama je resnična, vse ostalo pa je naša predstava.
 - Večino naših prepričanj dobimo od drugih, iz okolice, Zenon vse to kar nam je samoumevno daje pod vprašaj.
 - Pod vprašaj moramo postaviti svoja prepričanja o Parmenidovih izrekih na osnovi naših prepričanj, ne moremo preprosto zanikati kar je on rekel. Pri tem da bi prisluhnili Parmenidu, nas ovirajo naša prepričanja o svetu (da se vse giba in spreminja).
 - 1. APORIJA O MNOŠTVU
Zenon sreča Protagoro in ga prosi da se postavi s hrbtom proti hrbtu. Ko tako stojita Zenon na tla spusti zrno in vpraša Protagoro, če je kaj slišal. Ta mu odgovori, da ne, nato pa Zenon spusti na tla celo vrečo zrn in ga spet vpraša isto. Protagora odgovori, da je tokrat slišal. Zenon reče: "Kako lahko iz množstva nešumov nastane šum?"
 - 2. APORIJE O GIBANJU
 - o AHIL IN ŽELVA: Želva ima prednost. Ahil mora najprej priti na točno, na kateri je bila želva prej, v tem času ko pride do točke pa se želva že premakne. Ahil je nikoli ne dohiti.
 - o TEKAČ: nikdar ne preteče stadiona, saj ne more narediti ne polovice polovice polovice....koraka, in ni več prostora za gibanje, Kako narediš polovico koraka?
 - o PUŠČICA: v letu miruje, saj gibanje razdeli na najmanjše delčke → gibanja ni, prostora in časa NI, on pravi da se nam samo zdi da se stvari gibajo, v najmanjšem trenutku in prostoru puščica miruje
 - o DIRKALIŠČE: dve telesi iz štirih nizov, gibljejo se v nasprotni smeri, zato eno telo prehiti drugo dvakrat hitreje kot če bi prehitel mirujoče telo → $2=1$
 - Zaradi Zenona začnemo razmišljati o predpostavkah, saj v nas spodbudi drugačno razmišljanje. On nas osvobaja.

EMPEKOKLES IN ANAKSAGORA

- Prva dva, ki sta poskušala odgovoriti na Zenonove aporije. V resnici ni nastajanja in propadanja, gre le za 4-Empedokles/neskončno-Anaksagora prvin/e, ki se združujejo in ločujejo in so večne in nepropadljive.
- Nista se poznala.
- Najprej se strinjata s Parmenidom, da stvari NE propadajo in nastajajo. Ni nastajanja, prvine se samo povežejo.
- Empedokles:
 - 4 prvine: voda (Tales), zrak (Anaksimenes), ogenj (Heraklit), zemlja (dodal sam)

- sta dve sili, ki združujeta in razstavljata te prvine: ljubezen in sovrašтво (ni nič slabega, saj bi se drugače vse združilo v enotno kroglo in obstajalo ne bi nič drugega)
- napisal je 2 pesnitvi (O naravi in Sredstva za očiščenje-trpimo, ker smo se preveč povezovali z zlom)
- Anaksagora:
 - Neskončno mnogo prvin.
 - Vesoljna sila je UM.
 - "Neskončno mnogo je končnih prvin, toda um je Neskončno."
 - Prinesel filozofijo v Atene.

DEMOKRITOV ATOMIZEM

- Demokrit: iz Abdere v Trakiji (znana po neumnih prebivalcih: Butale :D)
- njegov učitelj je bil LEVKIP (predhodnik Aristotla)
- razlaga strukture stvarnosti in dejanskosti
- "Tisto, kar je zares resnično so atomi in praznina." Praznina mora biti, da se atomi lahko gibajo.
- atomos: nedeljiv
- Atomi naj bi se gibali po določenih poteh. Dogajanje na svetu je determinirano, taji svobodo miselnega odločanja in naključja.
- Duša je materialna in s smrtjo premine.

SOKRAT IN SOFISTI

- s tem se začne klasična filozofija
- SOFISTI: ljudje, ki so prišli iz vseh koncev Grčije, kjer je veljala demokracija in je govorništvo pomenilo več kot bogastvo
- Atene: središče filozofije, tja so hodili izobraženci iz vseh področij, in se dodatno izobraževali pri sofistih = modrecih
- Za sofiste je krepost to, da se znaš uveljaviti. Za Sokrata pa je krepost absolutna predanost dobremu, ne glede na to kako boš sprejet v družbi. Sofisti so retoriko dojemali kot sposobnost manipuliranja z besedami, ne glede na to, ali vanje verjamejo ali ne. Zavržejo resnicoljubnost za samoljubje. Ugajali so tistim, ki so jih poučevali.
- vsem je bil skupen preobrat iz kozmologije v antropologijo
- Protagora: "Človek je meja vseh stvari, bivajočih da so in nebivajočih, da niso." → sofistčni pogled na svet, ni želel trditi ali bogovi so ali niso, saj je življenje prekratko
- Platon: Za nekatere je meja vseh stvari človek, za nas pa je bog. (bog je stalen, človek se spreminja)
- Gorgias: Razprava o nebivajočem. 1. Ni česar ni. 2. Tudi če bi kaj bilo, tega nebi mogli spoznati. 3. Tudi če bi kaj mogli spoznati, tega nebi mogli izreči.
Že njegova lastna dejavnost-govorjenje, zanika njegovo prvo trditev. Skušal prikazati svoje retorične spretnosti in zagovarja svoje teze, kljub temu da sam sebe zanika.
- Sokrat: glavna vira sta Platon in Ksenofont.
 - apologija: zagovarja se na sodišču zaradi pohujševanja mladine in uvajanja novih božanstev (skliceval se je na svoj notranji božanski glas)
 - hoteli so se mu maščevati zaradi vprašanj, s katerimi je dokazoval ljudem da nimajo prav
 - s tem sojenjem so ga hoteli osramotiti
 - DELFSKI ORAKELJ: Sokrat je najmodrejši. Sokrat je to razumel, saj je vedel, da ve da nič ne ve. Pride do prepričanja, da je njegova religiozna dolžnost, da ljudem razkriva njihovo nevednost.
 - Kriton: prijatelj, obišče ga v zaporu in napiše njegov 2. dialog
 - Fajdon: Sokrat → življenje je vaja v umiranju. Ali se sploh splača biti dober, če je v vsakem primeru smrt konec?
Sokrat: življenje je večno, duša je enovita in nesmrtna

